

Lesz bankjuk, boltjuk, házi pénzüik

A cigány gyerekek jövőjéért — Csapiban

A nagyrecsei diákothon megszűnte után várható volt, hogy felduzzad a Csapi Általános Iskola és Diákothon létszáma: jelenleg 182 gyermek tanul az intézményben, akik Zala és Somogy megyéből — a Nagykanizsához közeli Iharosberényből, Iharosból és Inkéről — érkeznek vissza családjuktól a hét eleji csengőszóra, illetve az óvodai foglalkozásokra.

(Szakonyi Attila felvétele.)

Sokak szemében úgy tűnhet, hogy ez az iskola több állami pénzt kap, mint bármelyik más alapfokú oktatási intézmény, holott Csapiban ugyanúgy a normatívákban gazdálkodnak. Mindössze tizenötezer forint plusz támogatást kapnak a cigány etnikumhoz tartozó gyermekek. Az intézmény gondjairól és a továbblépés lehetőségeiről váltottunk szót Kiefer Károly iskolaigazgatóval.

— A megnövekedett létszám zsúfoltságot okoz, mert az iskola eredetileg négy osztályosnak épült — így az igazgató. — A 182 gyermek elhelyezését csak jelentős fejlesztések árán sikerült megoldani. A diákothont fel kellett újítani, hogy férőhelyeket tudjunk biztosítani. A volt tornaszobát tanteremmé alakítottuk át, de a testnevelés nem szenved hátrányt, ugyanis már épül állami céltámogatással az új tornateremünk, melynek átadását 1995. március 31-ére tervezzük.

— A cigány fiatalok nevelésében és oktatásában mit tart a legfőbb gondnak?

— Az intézmény fennállása óta végigkísér bennünket egy probléma: a gyerekek óvodáskorban kerülnek ide, elvégzik az általános iskola nyolc osztályát — zömében most már tizenéves korig — és valamennyi

diákunk szakmunkásképzőben, vagy szak(közép)iskolában tanul tovább. A tanulók életútját végigkísérve, az a tapasztalatunk, hogy egy-másfél év múltán — főleg anyagi eredetű gondok miatt — kiesnek ezekből az iskolákból. Megszűnik a védőháló, a középiskolák pedig általában nem tudják segíteni ezeket a gyerekeket. Felméréseink szerint a szülők nyolcvan százaléka munkanélküli és közel 60-70 százalékuknál az egy főre eső jövedelem a családban ötezer forint alatt van. A szülők nem tudják a gyerekek továbbtanulását finanszírozni, ezért ezek a fiatalok kiesnek a szervezett oktatásból. Sokan bűnözőkké lesznek közülük, vagy az utcára kerülnek, tehát ez társadalmi probléma, amin változtatni kellene.

— A tapasztalatok szerint kedvezően változik azoknak a gyerekeknek az életvitele, akik például elvégzik a szakmunkásképzőt. Úgy tudom ez az intézmény is új képzési formával próbálja továbbnevelni a fiatalokat.

— Az általános iskolára egy mezőgazdasági jellegű szakiskolát szeretnénk rátelepíteni. A helyi önkormányzat támogatja ezt az elképzelésünket. Itt kívánom megjegyezni: öröndetes dolog, hogy egy ilyen kistelepülés önkormányzata felvállalja az

iskolánkat, hiszen több gyermek jár ide, mint ahányan Csapiban laknak. Ezt az újszerű képzést akkor tudjuk kezdeményezni, ha az önkormányzat részünkre gazdasági épületet és földterületet tudna biztosítani. A családok — ahonnan a gyermekeink érkeznek — még kertet sem művelnek, ezért szeretnénk ezt a képzést bevezetni, hogy a gyerekek — ha netán munkanélkülivé válnak — legalább a családnak szükséges zöldségről tudjanak gondoskodni. Bízunk a minisztérium és az alapítványok támogatásában, ugyanis férőhely-bővítésre van szükség. Az új tornaterem alatt is épül két tanterem, amit a szakmai jellegű oktatásra fel lehet használni, de hálótermeink sajnos nincsenek. Az egyik épületünk lapostetős részén szeretnénk kialakítani egy kollégiumi részt a szakiskolának.

— Gondolom, ezt az elképzelést megvalósítandó hozzák léte a farmgazdaságot is?

— Terveink szerint a kis farmgazdaságban baromfi- és sertéstartásra rendezkedünk be. A diákjainkat rendszeres munkára szeretnénk szoktatni és a kötelességérzetüket kívánjuk erősíteni azáltal, hogy ők vezetnek ezt a gazdaságot. Létre akarunk hozni egy „bankot” — a bolt már készen van — és az is-

kolán belüli helyi „pénzemet”. A tanulók könnyebben megtanulnak a pénzzel bánni, ha játékos formában a farmgazdaságban végzett munkáért „bért” kapnak, takarékoskodhatnak és a boltban vásárolhatnak érte. A hetedik-nyolcadik osztályosoknak disznóölést is tervezünk, hogy elsajátíthassák, hogyan kell a húst (és persze a zöldségféléket) feldolgozni, tartósítani és tárolni. A gazdaságban hízalnánk a sertést és természetesen a megfelelő állatorvosi engedélyeket is beszerezzük, amikor ez az elképzelésünk is valósággá válik.

— Milyen gondok foglalkoztatják a diákokat?

— Legutóbb egy kisfiú jött oda hozzám és elmondta, hogy rendkívül romos a házuk: ki akar dőlni a fal és befúj a szél. Az apja súlyos cukorbeteg, az édesanyját pedig leszálalékolták.

Megdöböntő, hogy egy második osztályos kisgyermeknek nem a játékon jár az esze, hanem azon, hogy milyen rossz körülmények között élnek. Az előző órán beszéltem egy tanulóval, aki a Gandhi Gimnáziumba jelentkezett. Sikerként az írásbeli felvételi Nagykanizsán, de most derült ki, hogy nem tudott elutazni Pécsre a szöbelire, mert nem volt annyi pénzüik. Ők is olyan körülmények közt élnek, hogy szinte egyik családtól a másikig vándorolnak, mert nincs otthonuk.

A Csapi Általános Iskola és Diákothonban az idén is végiglátogatja a télapó az óvodát és az alsótagozatos osztályokat, de a felsősök körében már derültséget kelt, amikor fehér szakállal oda is bekukkant. A karácsonyfát még a szünidő előtt közösen díszítik fel a gyerekek és nagyon ügyelnek arra, hogy a szaloncukor az új esztendőig fentmaradjon a fán.

Gelencsér Gábor

Húszéves a humorfesztivál Valamennyi nyertes egy színpadon

Markos György, Nadas György, Bonc Géza, Farkasházy Tivadar, Selmezi Tibor, Nagy Bandó András, Maksa Zoltán, Bach Szilva, Éles István, Ihos József, Trunkó Barnabás, Sinkó Péter, Galla Miklós és a Holló Színház... Valamennyien a humorfesztivál fel-felvezetői, akik hamarosan egy színpadon lépnek fel abból az alkalomból, hogy 20 évvel ezelőtt rendezték meg a humoristák első tehetségkutató fesztiválját. December 13-án este hét órától a Budapesti Kongresszusi Központ épülete kemény próbatétel előtt áll: várhatóan több ezer ember nevetésétől remegnek majd a falak...

— Számomra ez a decemberi este jóval több, mint egyszerű nosztalgia — mondja Marton Frigyes, a humorfesztivál „szülőatyja”. — Érdekes lesz látni, ki hogyan fejlődött, kiből mi lett. Örülök, ha végre együtt gondolkodhatnánk a jövőről. Egymás nélkül ugyanis nem megy.

— Ki milyen repertoárral készül erre az estére? Erről Nadas György így vall: — Konzervatív humor éppúgy nem létezik, ahogy kormánypárti humor sem. Amíg a világ világ, mindig a hatalommal lehet a legjobban élcélődni, mert a hatalom „balgaságait” mindannyian jól ismerjük.

Nagy Bandó András: — Már nem szeretnénk egymással vetelkedni, de senki sem akar a másiktól lemaradni. A közönség lesz az igazi nyertes: ezen az estén mindannyian a legjobb oldalunkról szeretnénk bemutatkozni.

Kulturális ajánlat

(December 5—11.)

Színház

Zalaegerszeg, Hevesi Sándor Színház, hétfő 10 és 15 óra: Macskalander-O.K.; kedd 15 és 19 óra: La Mancha lovagja (Deák-, Ruttkai-b.); Szerda-csütörtök 19 óra: La Mancha lovagja; péntek 19 óra: Montmartre-i ibolya (Zrnyi-b.); szombat 19 óra: Montmartre-i ibolya (Zalai Páholy)

Koncert

Zalaegerszeg, Városi Hangverseny- és Kiállítóterem: csütörtök 19 óra: Nemzeti Filharmonia bérletes hangversenye.

Kiállítás

Zalaegerszeg, Városi Hangverseny- és Kiállítóterem: Biblia arany keretben — válogatás a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményéből.

Nagykanizsa, Hevesi Sándor Művelődési Központ, csütörtök 17 óra: Kanizsai képzőművészek kiállításának megnyitója.

Erkel Ferenc Olajipari Művelődési Ház, péntek 16.30: Balázs Ernő festő és grafikus kiállításának megnyitója.

A mozik műsora

Zalaegerszeg, Ady Filmcentrum, 1. terem, hétfő—vasárnap: Az oroszánkirály; csütörtök: Forrest Gump. Stúdiómozi, hétfő—szerda: Sorsjegyesek; csütörtök—vasárnap: A holló. Artmozi, hétfő—csütörtök: Mina Tannenbaum; péntek—vasárnap: Szeress Mexikóban.

Nagykanizsa, Apolló Filmcentrum, 1. terem, hétfő—szerda: PancseRock; csütörtök—vasárnap: Rendőrákademia Moszkvában. Stúdiómozi, hétfő—szerda: A holló; csütörtök: Szeress Mexikóban; péntek—vasárnap: A zúr bajjal jár.

Keszthely, Petőfi Filmszínház, hétfő—szerda: Az ügyfél; csütörtök—vasárnap: Szabad-esés.

Lenti középiskolái a megyéhez kerültek

Múlt csütörtökön döntött arról a megyegyűlés, hogy Lenti város középiskoláinak — így a Gönczi Ferenc Gimnázium és az Ipari Szakmunkásképző — működését a jövőben vállalja. Az intézmények „el nem vontathatók”, ellenben finanszírozásuk nem kis gondot jelent — s így van ez szinte mindenütt az országban —, hiszen az államilag biztosított normatíva és a tényleges költségek között jelentős a pótolandó eltérés.

— Az önkormányzati törvény kimondja, hogy ha a helyi önkormányzatok nem kötelező jellegű feladatokról lemondanak — és a középfokú oktatás ilyen —, akkor ezt a megyének fogadnia kell, függetlenül attól, hogy van-e rá pénze vagy nincs — válaszolja a döntés háttérét Jári Ferenc, a megyei önkormányzati hivatal művelődési osztályvezetője. — A normatíva összege mintegy 10 milliós eltérést mutat a tényleges működési költségekhez képest, s '95-re, az alulról épített költségvetési koncepcióban, mintegy hatvanmilliós költség jelződik a két intézményre, szemben az ideiglenes negyvennégy millióval.

A szakmunkásképzőben jelen pillanatban is folyamatban van egy tanműhely kialakítása. Hogy mi lesz ennek sorsa?

— Több mint hatvan gyerek sorsáról van szó — a szakmunkásképző már nyert a megyei szakképzési alaptól 2,3 milliót, további támogatásuk a jövő évi költségvetésben szerepel; mindez 1995-ben kifizetésre kerül.

A szakképzés „tágabb” problémáit is felvet, hiszen mint Jári Ferenc mondja, jelentős szerkezetátalakuláson kellene átmennie, folyamatos tanulólétszám-csökkenés mellett, de reagálva a

Vissza a feladóhoz

munkaerőpiac igényeire. S némi múltba tekintés sem árt; a középfokú iskolákat '90-ig a megye működtette. Hogy a lenti eset precedens lehet-e?

— Az önkormányzatok nem lesznek „gazdagabbak” és hogy az önhibájukon kívül hátrányos helyzetbe került önkormányzatok pályázatán támogatást nyerhessenek, a nem kötelező jellegű feladatokról le kell mondanunk. Az országos költségvetési előterjesztésben, úgy tudom, létezik egy pénzalap, melyre az intézményeket átvéendő önkormányzatok pályázhatnak. De arról nem is álmodom, hogy a teljes összeget megkaphatjuk. Ha hasonló kezdeményezés akadna — ha tetszik, ha nem —, fogadni kell az intézményeket. Csak azt remélem, hogy a középfokú intézményeket fenntartó önkormányzatokkal együtt el lehet odáig jutni, hogy a szakképzés tervezett legyen.

— Egyetlen és kizárólagos oka volt döntésünknek, hogy a normatív támogatás és a tényleges működési költségek közti különbséget nem tudjuk vállalni — kezdi beszélgetésünket Lenti polgármestere, Horváth József. Hozzáteszi, 1990-94 közt költségvetési hiányuk évente 13 és 40 millió között volt, s közben két fontos területen is csökkent a bevételük: egyrészt a személyi jövedelemadó „visszaforgatott” részének mérséklése miatt, másrészt 1994-ben kikerültek az elmaradt térségi támogatásból, s ez több mint húszmilliós hiányt jelentett. Idén harmincmillióval szűkítették az intézmények forrásait...

— Ezt tovább tartani nem lehetett. Megnéztük, mit nem köteles megtenni az önkormányzat, s felmerült, hogy a két intézményt adjuk át a megyének. Volt még egy sikertelen próbálkozásunk, hogy a normatíva és a tényleges költségek közti

összeget felezzük meg; aztán júniusban úgy döntöttünk, hogy átadjuk az intézményeket. Sokáig érveltünk amellett, hogy meg kell tartani őket: a város a térség államigazgatási, kereskedelmi, gazdasági központja, s város mivoltát prezentálja a gimnázium és a szakmunkásképző intézmény is, a maga szellemi többletével.

Mint a polgármester hozzáteszi, érzelmi kötődésük is erős, 1962 óta a gimnázium 1608 végzést bocsátott utá; a szakképző intézmény maga vívta meg létét.

A motiváció hát ekként írható le: a hiányzó anyagiak. Míg a normatíva nem, a működési kiadások nőttek, az idén a két intézmény esetében több mint tízmilliós kiegészítésre volt szükség. Jóllehet, csepp ez a város 455 milliós költségvetésében, de megfelel például egy kisebb óvoda fenntartásának. Egyelőre még csak elvi megállapodás létezik, teszi hozzá a polgármester; reményeik szerint oly szerződés születik, mellyel az intézmények a megyéhez kerülnek, de a tanműhelyek megmaradhatnak a város birtokában...

Az „átvevő” és az „átadó” után az egyik érintett felet, a szakmunkásképző igazgatóját, Sabján Sándort is megkerestem:

— 1985-ben békében leváltunk az egerszegi 407-esről, s az idén szeretnénk ünnepelni a lenti szakmunkásképzés 70. évfordulóját, ugyanis tanoncképzés már a század elején is folyt itt. 1986-ban költöttünk ebbe a több mint harmincéves iskolába, melyet mi állítottunk helyre. 1991-92-ig tanműhely-gondunk nem volt, hiszen a környező üzemekben még működtek. '92-től különböző pályázatokon próbálkoztunk — az önkormányzat

helyet és épületet adott — így alakítottuk ki a női ruhakészítők, a lakatosok, forgácsolók és hegesztők tanműhelyét, s jövőre elkészülhet a faipari tanműhely.

A tanműhelyi diákok után is jár normatíva — ám a helyi önkormányzat hiányai miatt kénytelenek voltak például a munkaügyi tárca, a munkaügyi központ és a Belügyminisztérium pályázataira alapozni. A megyénél máris mintegy négy-milliós tanműhely-fejlesztésre pályáznak.

— Úgy vélem, fejlődést akkor értünk el, amikor a városhoz tartozunk — summáz a direktor —, ám ahogy a törvényeket, úgy az önkormányzat rendeleteit is be kell tartanunk, s háromszáz gyermek tanul az intézményben — üzemelnünk kell.

A '94 augusztusától második igazgatói ciklusát kezdő intézményvezető már pályázatában is három lépcsős szakképzést rajzolt: a két éves szakiskolait, a hagyományos szakmunkásképzést három évvel, s a szakközépiskolai fejlesztést is... A szakiskolai és szakmunkásképzés között e pillanatban is létezik „átjárás”, előbbi sorsát viszont az új törvényi szabályozás bizonytalanítja, s nem tudják, milyen változást hoz a tízosztályos alapképzés életbe lépése. Szeretnénk a kereskedelmi és a mezőgazdasági képzés felé is nyitni. De ezek tervek, a jövőre. A jelen: a 42,1 ezer forintos elméleti és 40,6 ezer forintos gyakorlati normatívát 26 százalékkal kellett kiegészítenie az önkormányzatnak.

— Reménykedünk, hogy a megye is átlátja az iskola üzemeltetésének lehetőségét és fontosságát — diákothonunk nincs, de közel ötven településről járnak ide diákjaink. A hibát magában a szabályozásban látom, a városi önkormányzat ugyanis az elmúlt négy évben többször vizsgálta a működés szűkítésének feltételeit — de köztudott, hogy a fejkvótát ki kell egészíteni, utójára talán '91-ben jöttünk ki belőle. Mindkét iskola területi beiskolázású, valamivel több a vidéki tanuló, mint a helyi, s őket szintén Lenti önkormányzata támogatja... — **hujber** —